

Katalog zaključujejo posebne oblike in fragmenti konic in rezil srpov.

Pri risbah predmetov pogrešam puščico, ki kaže točko ulivanja (prim. M. Primas, *Die Sichel in Mitteleuropa 1. Österreich, Schweiz, Süddeutschland*, Prähistorische Bronzefunde 18/2, 1986). Zelo pohvalno pa je, da avtor pri predmetih navaja poleg dimenzij tudi težo. Ta je odločilnega pomena pri študiju orodnega denarja (prim. Ch. Sommerfeld, *Gerätgeld Sichel. Studien zur monetären Struktur bronzezeitlicher Horte im nördlichen Mitteleuropa*, Vorgeschichtliche Forschungen 19, 1994) in naj postane obvezen podatek v vsakem katalogu.

Primož PAVLIN

Il Mar Nero. Annali di archeologia e storia I. Edizioni Quasar, Roma & Editions de la Maison des sciences de l'homme, Paris 1994, 290 str. 11 strokovnih člankov.

Po padcu železne zavese so se končno ponudile možnosti vsestranskega znanstvenega sodelovanja med državami evropskega Vzhoda in Zahoda. Plod takšnega sodelovanja je tudi pričujoča revija z eminentnimi člani (npr. G. Kossack) mednarodnega uredniškega odbora, med katerimi imamo tudi našega predstavnika prof. dr. Biba Teržan. Revija izhaja v Italiji. Njena evropska, bolj rečeno zahodnoevropska usmerjenost je razvidna iz jezikov, ki se v reviji uporabljajo. Članki so pisani v francoščini, nemščini, angleščini in italijanščini; v slednjem jeziku je napisan tudi kratek uvod. Do sem vse lepo in prav, toda bralec ne more prezreti popolne odsotnosti cirilicne pisave pri citatih ruskih člankov. Človek kljub vsemu pomisli na enakopravno sodelovanje med Vzhodom in Zahodom, ki se prav v takšnih primerih postavlja pod vprašaj. Avtorji pomembnejših člankov so: G. Kossack, V. YU. Murzin in S. A. Skory, A. V. Simonenko, R. Baladić in P. Alexandrescu.

Revija zajema arheološke in zgodovinske raziskave z izredno širokim časovnim razponom od prazgodovine do Otomanskega cesarstva na prostornem območju okoli Črnega morja. Prvi zvezek je razdeljen na tri osnovna poglavja: Nomadi in Črno morje, Grške kolonije, Genovsko Črno morje. V prvem poglavju se srečamo z arheološkimi članki, ki obravnavajo problematiko v zvezi s Kimerijci, Skiti in Sarmati, torej s 1. tisočletjem pr. n. š., to je s temo, ki se posredno ali neposredno dotika tudi našega ozemlja, zato je še toliko bolj opazno pomanjkanje dobrih in predvsem preglednih kart razprostranjenosti, ki bi bralcu omogočile orientacijo v prostoru od Češke do Srednje Azije. V drugem poglavju so dela, ki obravnavajo približno isti časovni razpon toda s povsem drugega vidika, in sicer se tu srečamo s prvimi zgodovinskimi naselbinami, t.j. grškimi kolonijami. V teh člankih izvemo o prvih najdbah feničanskih kulturnih statuet v Romuniji, o pridobivanju soli na severnih obalah Črnega morja v zadnjem tisočletju pred n. š., ki nam po avtorjevem mišljenju izpričuje zelo intenzivne stike med Heleni in domačini, ki šele trkajo na vrata zgodovine. Nadalje smo seznanjeni z novimi epigrafskimi dognanji o politični ureditvi dorske kolonije Kallatis (današnja Mangalia v Romuniji). V zaključku tega poglavja je članek, ki se ukvarja z getskim opustošenjem grške kolonije Istros ob koncu prvega tisočletja pr. n. š. Uničenje kolonije je dokumentirano v arheoloških plasteh in s keramikom, ki je delno tukaj predstavljena. Zadnje poglavje je posvečeno raziskovanju po sledih Genovežanov ob Črnem morju v poznem srednjem veku in nas seznanja z zelo razvejano trgovino s sužnji, z lokacijami v srednjem veku pomembnih trgovskih središč, ki so pozneje izgubila veljavo in bila odtlej zapuščena ter pozabljena. In za konec dva članka, ki nam podajata, na osnovi takratnih virov, študije o odnosih med domačimi oblastniki in trgovci iz Ligurije v 14. in prvi polovici 15. stoletja.

Skratka, to je zelo ambiciozno zastavljen projekt, ki naj bi skušal nadomestiti polstoletno zaprtost prostora, ki je tu obravnavan. Zelo posrečena je tudi predstavitev različnih, a vendar istočasnih kulturnih ambientov, kar nam omogoča boljše predstavo o dogajanju na nekem geografskem območju, ki je nekajkrat večje od Slovenije, a vendar deluje kot homogena celota. Nasprotno pa se zdi vključitev srednjeveške problematike v isti zvezek nekakšen poskus pridobiti čim večji krog bralcev, da bi bilo izhajanje revije tudi ekonomsko upravičeno. Ob koncu bi poudaril, da je to revija, ki jo je vredno brati, saj nam iz prve roke, avtorji so povečini domačini, posreduje podatke, ki so nam bili doslej nekoliko težje dostopni.

Anton VELUŠČEK

Veneti, Romani e Celti. Gli scavi nell'area del santuario tardorepubblicano di Sevegliano (agro di Aquileia). Comune di Bagnaria Arsa, Udine 1993. Teksti: M. Buora, A. Candussio, G. Cassani, M. Fasano. 23 strani, 17 risb, 6 kart razprostranjenosti.

Katalog k razstavi arheoloških izkopanin iz Sevegliana, pomembnega najdišča amfor v zaledju Akvileje, ki je bila na ogled od 10. decembra 1993 do 6. januarja 1994 v furlanskem mestecu Bagnaria Arsa, je delo štirih avtorjev, ki so sami sodelovali pri izkopavanjih. Kot je razvidno iz podnaslova, gre za izkopanine prostora poznorepublikanskega svetišča v Seveglianu.

Na naslovni strani je risba okrasne štukature nekdanjega templja. Predstavljeni arheološki material zajema ornamentirane dele templja, amfore, namizno posodje, olenke, steklo in novce. Knjižica ni standardni inventarni katalog razstavljenih artefaktov, ampak zbirka kratkih razprav, ki predstavljajo rezultate arheoloških izrednotenih posameznih vrst izkopanin. K nekaterim vrstam posodja so pridane tudi karte razprostranjenosti. Katalog je razdeljen v nekaj večjih poglavij s pododdelki.

V uvodnem poglavju izvemo osnovne podatke o najdišču, o izkopnih fazah in o pomembnosti najdb.

Prve antične najdbe iz Sevegliana izvirajo iz let 1870 do 1881, tem je sledila najdba večjega števila amfor leta 1908, od začetka sedemdesetih let pa so začela prihajati na dan bogata odlagališča amfor. Januarja leta 1973 je bilo v enem od teh najdenih 140 amfor v treh skupinah. Te amfore so bile skupaj z materialom iz prejšnjih raziskav in z materialom, pridobljenim ob izkopavanjih, ki so jih vodili A. Candussio, A. Nazzi in E. Macuglia v sedemdesetih letih, objavljene leta 1985 v reviji *Aquileia nostra* 56. Takrat je ostalo odprtih še niz vprašanj o trajanju odlaganja in dejanski funkciji amfor. Zadnja faza raziskav je nastopila z začetkom lokacijskih del na skrajnem robu zazidalnega prostora konec leta 1990, ko je bilo potrebno nadzirati gradbena dela, izvesti vrsto zaščitnih posegov in tudi pravo izkopavanje pod nadzorstvom Civici musei in Società Friulana di Archeologia, ki je bila takrat ustanovljena. Prva faza del je zajela prostor 4500 m². Leta 1992 in 1993 so bile izvedene načrtne kampanje na površini nekaj več kot 600 m², z namenom ugotoviti, kako daleč sega arheološko ležišče. Material teh izkopavanj je še v fazi obdelave; v pričujočem katalogu so prikazani le preliminarni izsledki arheoloških analiz, ki naj bi pokazali pomen arheološkega zapisa v Seveglianu.

V poglavju z naslovom *Bogovi in živali* so poleg pomena in lege najdišča predstavljene najdbe ostankov republikanskega templja, novčne najdbe in zakladna najdba srebrnih novcev iz konca 3. stoletja pr. n. š.

Kraj se nahaja na točki, kjer je mogočna rimska magistrala iz Padske nižine (*via Postumia* zgrajena 148 pr. n. š.) zavila proti Akvileji, oddaljeni kakih 10 rimskih milj. Že pred prihodom Rimljanov je tod vodila pot za ljudi in trgovino vseh vrst. Verjetno